

**4. Хуни и Българи: Китайската глава (стр. 83-98).
(Санпиен Чен “Мултикултурен Китай през ранното средновековие” изд.
на Пенсилаванския университета 2012 г. (с. 83-98).**

(Sanping Chen. “Multicultural China in the Early Middle Ages”. University of Pennsylvania Press. 2012. 4. The Huns and the Bulgars: The Chinese Chapter. (pp. 83-98)

**Чжоу шу "(История на Северна Чжоу) Биография на булоцзите (Buluoji): аотиран
превод.**

Цзиху (Jihu) 稽胡 са били известни също като Булоцзи (Buluoji) 部落稽 (бел.пр.: и варианти 步落稽, Булоцзян / Buluojian 步落坚, Бинцзянху / Bingjianhu (并州胡, букв.зн.: варварите от Бинцзян). Те представлявали няколко отделни рода на Сюнну (Xiongnu) и се знае, че произлизат от пет клона на Южните Сюнну, ръководени от Лю Юан (?- 356 г.) който е основателят на сюннуиската династия Ранна Чжао 304 – 329 г. Според друга теория се смята, че те са слезли от планините и са потомци на варварските племена Черевните Ди (Чи Ди) както са известни в предцинската епоха. (т.е. преди обединението на Китай от царство Цин в III в.пр.н.е.).

Разпространили се в земите на изток от Лиши (окръг Лиши / Lishi, 离石, се намира в префектура Люлянь/Lǚliáng 吕梁, в провинция Шанси/Shānxī 山西) и на запад до Андин (Андин, окръг Anding 安定 се намира в южната част на пров. Гансу 甘肅, съществува Андин и в съседната пров. Шенси) в област с дължина около 700-800 ли [1 ли = 416 м] (т.е. булоцзите са се разселили между областите Шанси, Шенси и Южна Гансу), живеели в планинските долини, където са образували множество племена и родове. Сега са преминали към уседнал начин на живот и практикували някои селскостопански дейности. В техния регион имало много черничеви дървета и копринени буби, и тук се произвеждали чудесни платове. Тяхната носия и обичаи донякъде са били сходни с тези в Китай. Техните жени, се отличавали със сръчност и изработвали майсторски много орнаменти, и са използвали раковини за изработка на обеци и колиета.

Някои от техните общности се смесвали с китайците (хората Хан). Имали вождове, които владеели сравнително добре писмеността, но речта им си оставала варварска. Човек се нуждаел от преводачи, за да общува с тях. Техните обичаи и отношения, били чужди за китайските норми. Те били алчни и жестоки, похотливи и безразборни в контактите си. Особено неомъжените момичета се отличавали с разпуснати нрави и много незаконни връзки, но това свършвало с брака. Съпругът бил на голяма почит и омъжените жени спазвали добро поведение. Извънбрачните връзки се смятали за незаконни. Ако съпругът почине преждевременно, вдовицата се омъжвала за неговия брат

Цзиху [Jihu] частично били регистрирани като домакинства в съответните префектури и общини където живеели. Плащали по-малко данъци и ангария, с което се отличавали от останалото население. Тези от тях които живеели в отдалечени планински райони, в непристъпни планински долини, често се бунтували и не са подчинявали. За това спомагало и труднодостъпните места в които живеят.

В периода Сяочан / Xiaochang 孝昌 (525 – 527 г.) по време на династията Туба-Вей (тогава император е Сяо Мин-ди / Xiao Ming Di 孝明帝, известен и като Юан Су / Yuan Xu 元詡, упр. 516 – 528 г.), вождът на Цзиху (които живеели в долината Юнян / Yunyang) на име Лю Лишен

(Liu Lisheng) се провъзгласил за “син на небето”, приел девиз на своето царуване „Шенцзя” (Shenjia - свещеното благополучие), и обявил официално своя императорски двор. Тогава е било време на хаос при управлението на династията Вей, а правителството не било в състояние да започне военна кампания срещу тях. След това Лишен разделил войските си и изпратил своите пълководци да ограбват съседното уседнало китайско население. Тогава между Фен и Цзин (имена на реки, притоци на Хуанхе) почти нямало мирен период.

След като войските на нападателите застрашили столицата на Губа-Вей гр. Лоян, Ие (Ye), [или император] Шену (Shenwu) 神武, което озн. „храбрият войн” (б.пр.: става дума за Гао Хуан / Gao Huan 高歡: (496–547 г.), владетел на Северна Ци, замислил капан срещу Лишен.

Той лъжливо предложил да омъжи дъщеря си за сина на Лишен, определен за наследник на трона. Лишен повярвал на предложението и изпратил сина си в двора на Ие (Ye). Император Шену обещал подобаваща зестра, и предоставил годежни дарове за жениха, но не уточнил датата на сватбата и умишлено я протакал. Повярвал на обещания брачен съюз, Лишен изтеглил войските си от земите на Ци (Qi). В третия месец от първата година на периода

“Датун” (Datong) 大統 (535 г.), Шену изненадващо с много войски нападнал Лишен. Лишен успял набързо да мобилизира войските си, но принца, предводител на Севера (северните области на държавата) се разбунтувал, убил Лишен и изпратил главата му на император Шену от Ци. Привържениците на Лишен се отделили в южните части на държавата, и издигнали третия му син, за владетел с титлата “Принц на Южното море”. Но Шену веднага нахлул в земите му и го разгромил. Целият двор бил пленен, заедно с брат му “Принца на Западното море”, императрицата и наложниците, както и повече от 4000 души от знатен произход – принцове, велможи, служители с по-нисши рангове, които били отведени в столицата на император Ие (Ye).

Много Циху (Jihu), които обивавали на запад от Жълтата река, в непристъпни места, не са били покорени по-рано [от Северна Чжоу, която е предшественик на Западна Вей (535 - 56)].

Династията Ювен (Yuwen) 宇文 на Северна Чжоу (б.пр.: името идва от етнонима “ювени” едно от сяньбийските племена, първоначално живеещо по реките Ляохе и Сунгари, т.е. между п-в Ляодун, Северна Корея и Руското Приморие. Транскрипцията на етнонима в ранното средновековие е била *w(h)ámæn / w(h)ómwīn* “уамиен / уомюн”. Те били остатък от Сяунну, погълнати от Сяньбите. вероятно са били пратунгусованджурци, в ТМ езиците *utiw, utowin, uti, oto* – събрание, тълпа, събор, много хора, *utun/etun* – един, сам, откъдето *utūnuw* – обединение, единство, *utuken* – юноша), първоначално е в съперничество с Шену (Shenwu) от

Ци и предпочита да използва Циху (Jihu) за съюзници. Император Тайцзу (Taizu) 太祖 или император Ювен Тай /Yǔwén Tàì) 宇文泰 (507–556 г.), от Чжоу изпраща своя висш сановник (пазачът на Дворцовите порти) Ян Биао да спечели благоразположението на племето Циху, в петата година [на периода Датун/Datong или 539]. Племето на “Черната река” се разбунтувало в седмата година на същия период (541) от друг вожд на Циху (Yihu) на име Лю Пинфу (Liu Pingfu), който бил районен инспектор на комендатурата Сяочжоу (Xiaozhou), и завладели префектура Шанцзин (Shangjun). След това различните племена Циху (Jihu) от Северните планини, започнали да ограбват съседните земи в следващите години. Император Тайцзу успял последователно да прогони техните вождове Ли Юан (Li Yuan), Ю Цзин (Yu Jin), Хумошен Чон (Houmoshen Chong) и Ли Би (Li Bi) (биографии – “Чжоу шу”: 25,418 - 22, 15,243 - 50, 16,268 - 70 и 15,239 - 41 съответно), и да усмири тези бунтове.

В началото на периода “Учен” (Wucheng) 武成 (559-60 г.), Циху (Jihu) обитаващи комендатурата Янчжоу (Yanzhou), водени от предводителите Сяо Абао (Хао Абао) и Сяо Ланпи (Хао Ланпи) (което озн. вълча кожа) повели своите родове и приели доброволно васалството на Северна Ци. Абао се провъзгласил за “първ министър”, а Ланпи – за “стълб на държавата”. Те

получили подкрепата на друг (булоцзи / buluoji) вожд – Лю Санде (Liu Sangde). Под командването на “стълба на държавата” Дулу Нин (Doulu Ning) (вж. биографии, Чжоу шу: 29.495 - 97), войски на Чжоу се съединяват с войските в комендатурата Янчжоу, водени от районния инспектор Гао Лин (биография “Чжоу шу”: 29.495 - 97), и победили булоцзите (Buluoji). През втората година на периода (560) Ланпи и останалите вождове въстанали отново. Но императорът изпратил войски начело с великия пълководец Хан Гу (Han Guo) който усмирил варварите и екзекутирал водачите им.

По време на периода “Баодин” (Baoding) 保定 (561-65 г.) “дивите варвари” от Лиши (Lishi) неколккратно нападали и ограбвали земите по северните брегове на река Фен. Регионалният инспектор на комендатурата Сунчжоу (Xunzhou) Вей Сяокуан (Wei Xiaokuan) (биографии: Чжоу шу 31,535 - 44), издигнал укрепления около основните селища, и блокирал основните пътища по които нахлували варварите Цзиху (Jihu). Когато Ян Чжон (Yang Zhong) сключил съюз с тюрките, за да нападнат Северна Ци, Цзиху отново започнали да мислят за бунтове и отказали да се включат в кампанията. Чжон сплашил вождовете на Цзиху, че ако не се подчинят, че ги нападне съвместно с тюркските войски. Те се уплашили и се подчинили на заповедите на Ян Чжон. (вж. “Чжоу шу” биография на Ян Чжон, за повече подробности).

Но след това родовете Цзиху в комендатурите Данчжоу (Danzhou), Суичжоу (Suizhou) и Инчжоу (Yinzhou), водени от друг лидер – Хао Санлан (Hao Sanlang) от Пухуан (Puehuan), въстанали в продължение на години. Император (У Ди / Wu Di 武帝, или Ювен Юн / Yuwen Yong 宇文邕 упр.: 561-578 г. в Северна Чжоу), последователно изпратил пълководците Даси Чжен (Daxi Zhen), Син Вей (Xin Wei), и Ю Ши (Yu Shi) (вж. биографии, “Чжоу ши” 19,306 - 7, 27.447 - 48, 15,250 - 51 съотв.) за да провеждат наказателни операции и походи срещу тях и да разпръснат техните родове и племена.

През втората година (567) на периода “Тянке” (Tianhe) 天和 (566-71 г.) регионалният командир и управляващ комендатурата Янчжоу (Yanzhou), Ювен Шен (Yuwen Sheng) (вж. биографии, “Чжоу шу” 29,493) довел войски и построил стена около главния град на комендатурата – Инчжоу. Бай Юцзитун (Bai Yujitong), Цяо Шилу (Qiao Shiluo) и други вождове на Цзеху, замислили да нападнат и изненадат войските на Шен. Шен обаче успял да ги разбие и убил всички тези вождове, а също и победил други техни лидери, включително и Цяо Сангутун (Qiao Sanwutong).

В петата година на същия период (570) Командирът Лю Сюн (Liu Xiong) (биография в Чжоу шу 29.503 - 5) отишъл на оглед по реките и пътищата в района на северната граница при Суичжоу (Suizhou). Няколко вождове на Цзиху (Jihu), включително Цяо Байлан (Qiao Bailang) и Цяо Суу (Qiao Suwu), прекосили Жълтата река, и нападнали Сюн, но той ги обърнал в бягство.

В петата година (576) на периода „Цянде” (Jiande) (572-77 г.) император Гаозу (Gaozu) (Ювен Юн, 543-78 г., четвърти син на Ювен Тай и трети владетел на Северна Чжоу), победил войските на империята Северна Ци в Инчжоу (Yinzhou) преследвал противниците и взел много трофеи – доспехи и оръжие изоставени от войниците на Ци. Цзиху се възползвали от създалата се ситуация и успели да откраднат част от изоставените доспехи от войските на Ци. Меду, внукът на Лишен, бил обявен от император Шену за „шипен” (Shiping), титул означаващ „скала на мира”.

В шестата година (577) на същия период, император Гаозу (Gaozu – букв.зн.: велик родоначалник) усмирил Източен Китай (т.е. унищожава империята Северна Ци, възникнала преди това от източната част на бившата империя Тоба-Вей / Tuoba Wei) и решил да покори окончателно Цзиху. Заповядал войските на Чжоу да преследват варварите до край, до най-важните им скривалища. Но Ювен Сян (Yuwen Xian), Принц на Ци (544-78 г.) и пети син на Ювен Тай (биографии, “Чжоу шу” 12,187 - 96), отбелязал, че Цзиху са многобройни племена и родове, обитаващи планини и високи непристъпни долини, което прави невъзможно

навлизането на императорската армия там. Вместо това трябва да се унищожат техните вождове и така, племената останали без лидери ще се принудят да се подчинят. Император Гаозу приел това предложение и назначил принц Сян за командващ войските в похода срещу Цзиху. Останалите командири в този поход срещу Цзиху били, Ювен Чжао - Принцът на Чжао, Ювен Цзян - Принцът на Цяо, Ю - Принца на Тен, и други. След като достигнали до града Маи (Maui), принц Сян разделил силите си, за да настъпят едновременно по различни маршрути. Меду (Meduo) изпратил отрядите на Тянчжу (Tianzhu) да защитава източния бряг на Жълтата река, и своя „велик пълковоец” Му Чжи (Mu Zhi) да охранява на западния бряг на Жълтата река, а той се укрепил в центъра с намерение да контраатакува войските на Сян. Сян наредил на Принца на Цяо, да атакува Тяньчжу, а Принца на Тен, да атакува Му Чжи. Походът завършил с победа за принц Сян, и били избити около 10 000 врагове. Чжао, Принца на Чжао, заловил Меду (Meduo) и останалата част на Цзиху (Jihu) се предали доброволно.

През първата година на периода Суанчен (Xuancheng) 宣政 (578 г.), вождът на Цзиху, Лю Шоулунян (Liu Shoulunyan) обитаващи комендатурата Фенчжоу, въстанали отново. Войските под командването на Ювен Шен - принцът на Юе (биографии, “Чжоу шу” 13.204 - 5). Впоследствие бунтът и грабежите значително утихнали.

Произход и етническа принадлежност

В началото на VI век, когато династията Туба-Вей се разпада и избухва въстанието в „шестте гарнизона”, в Северен Китай се появява „варварската” племенна група с името „Булоцзи” (Buluoji) (в среднов. китайски е звучало като *b`uolakkiei*). В китайските извори това име често се предава в съкратен вид като **Jihu** 稽胡 „варварите Ци”. Използването на термина „Ху”, по-рано се е отнасял конкретно до Сюнну (Xiongnu), но постепенно се превръща в общо наименование за разнообразни групи от „варвари” и тази интересна тема, ще бъде разгледана по-нататък в тази глава. Покойния Питър Будберг е първият западен автор който проучва тази племенна група и идентифицира етнонима *Buluoji* с тази на Дунавските и Волжките българи, обаче, и се натъква на сериозни въпроси и интригуващи връзки.

В резюме, информацията за Булоцзите (Buluoji) се съобщава в глава 49 на “Чжоу шу” (или История на династията Чжоу, стр. 97-99), които бяха предоставени в предходната част, с анотирания превод. Това е най-подробно описание на Булоцзите (Buluoji), което е било цитирано в по-съкратен вариант от няколко класически енциклопедични източници, а именно: “Тундянь” (букв.пр.: изчерпателни постановки), “Тайпин Хуану чжи” (Описание на Световния порядък), “Тунци” (Общи трактати), и “Венсян Тункао” (изчерпателно изследване на по-старите извори). Отделни пасажи, са цитирани разпръснато в “Бей ши” (История на Северните династии) и “Бей Ци шу” (История на династията Северна Ци). “Чжоу шу” (История на династията Чжоу) и други по-малки източници. Като най-изчерпателни са материалите събрани в изследванията за Сюнну, на китайски учен Лин Ган, в които той представя най-пълната колекция от данни за Булоцзите (Buluoji), докато Чжоу Илян и Тан Чанжу са направили по-обстойно проучване на варварите „Заху” (Zahu) (в пр.: смесен или разни варвари), сред които се разглеждат и Булоцзите.

Според данните за Булоцзите в “Чжоу шу”, - те са „отделен род в общността Сюнну” и са потомци на последователите на Лю Юан, основател на династията Ранна Чжао (или известна като Хан Чжао) (304-29 г.) Въпреки че етническата принадлежност на Лю Юан (Liu Yuan 劉淵 (в др.кит. *ghuæwĩn*, средн.кит. *hiwæwiēn*) тронно име Гаозу / Gao Zu 高祖 упр.: 304-310 г.) не е много ясна, и по-специално въпроса, дали той е от „чистокръвен” сюннуиски род, или не,

остава открит и сега е предмет на спорове. Държавата Ранна Чжао традиционно се счита като държава основана от Сюнну.

Най-ранните данни за произхода на Булоцзите (Buluoji) ни насочват към мисълта, че това са останки от общността Сюнну, които не са били асимилирани от Сянбите (Xianbei) „Чжоу шу“ дява е следните допълнителни сведения, които включват:

1. Както убедително посочва Тан Чанжу (Tang Changju, стр. 443), географското разпределение на Булоцзите (Buluoji) според различните извори, съпада с местообиталищата на Южните Сюнну по време на династията Западна Цзин (265-316 г.). По-специално, основната зона на заселване на Цзиху (Jihu) е на западния бряг на река Фен и съвпадна с региона, заета от „петте клона на Южните Сюнну“, както е записано в „Цзин шу“. Това се подкрепя и от „Повествованието за Цзиху“. В допълнение, се споменава и окръг Лиши (Lishi), при това многократно, в повествованието за Цзиху, и също там се намирала първата столица на Лю Юан, основателя на сюннуйската династия Ранна Чжао.

2. Няколко от известните родови имена на Булоцзите, особено тези от водещите родове Лю, както и Хуян (Huayan) и Цяо (Qiao), са добре познати сюннуйски имена.

3. В „Бей Ци шу“ (История на династията Северна Ци) (27.378) е включена биографията на Полюхан Чан (Poliuhan Chang), 破六韓 (破六韓常) (вариант Полухан / Poluohan 破落汗) (възстановки: 破六韓 в др.кит. и клас.старокит. phājhrhukg(h)ār / phājhrhukg(h)ān, среднов.кит. phālhukgān, и 破落汗, в клас.ст.кит. phājhrhukgānh, средн.кит. phālhukgān; 常, в др.кит.ст.кит. d(h)añ, средн.кит. dž(h)añ) чието родово име е вариант на названието Булоцзи, и се казва че той произлиза от Сюнну (Панлюси / Panliuxi 潘六窳, съотв. в др.кит и клас.ст.кит. phārrhukkhē, еп.Хан phānrhəukkhē.).

4. Както ще бъде разгледано нататък, Булоцзи (Buluoji) принадлежат към групата, или групите „варвари“ които общо се наричат Заху (Zahu) по време на Северните династии. Според Тан Чанжу (Tang Changju, стр. 444), използването на името Булоцзи (Buluoji) заменя използването на Заху. Тан заключава, че Булоцзи (Buluoji) представляват крайния сбор на племената Заху (Zahu). Повечето групи Заху могат да бъдат свързани със Сюнну, според китайските извори Всъщност, тази стара връзка със Сюнну има и други последици, които ще бъдат обсъдени по-късно.

От друга страна, ако се съди за отделните родове на Сюнну, според данните на „Чжоу шу“, е трудно да се твърди, че Булоцзите са представлявали част от „коренните, същинските родове“ на Сюнну, или са техните преки, „чистокръвни“ потомци. Относно расовият им тип, са налице силни индикации, че Булоцзите са били европеиди.

1. „Тайпин хуаню цзи“ (35 292), който е цитиран от времето на династията Суй (581-618) източник, посочва следната поговорка за Булоцзите: „Buluoji Hutou Hanshe“ (Булоцзите са с лице на Ху и език на Хан). Това показва, че във времето на Суй, булоцзите са започнали да използват китайския (Хан) език, но са били с различен расов тип – Ху (чужденец, варварин, (бел.пр.: по това време Ху са наричани жителите на Средна Азия).

2. Известни са няколко родови имена на Булоцзите и Шанху (Shanhu) 山胡 (Планински варвари) се използвали като алтернативно название на етнонима Булоцзи, (което ще бъде обяснено по-късно), като Бай и Цао са били от типичен средноазиатски произход и поради това Чжоу Илян (стр. 151-53) стигна дотам, че издига хипотезата, според която, Булоцзите първоначално са обитавали в Средна Азия, и от Западните Региони (Западния Край) са мигрирали към северната част на Китай. Тан Чанжу смята, че твърдението на Чжоу не може да бъде подкрепено от географското разпределение на Булоцзите и многобройните стари сюннуйски родове. Този въпрос ще бъде разгледан допълнително.

3. След като Тан Чанжу стига до заключението, че Булоцците са обозначение на окончателната общност от различни племена Заху (Zahu) 雜胡 (б.пр. 雜 в ср-кит. *dz(h)ap*), тогава те естествено включват и племето Цзе (Jie) 羯, добре известни с европейския (кавказки) си расов тип, с „високи носове и гъсти бради” (227798.3100).

4. Друго доказателство, което показва, че Булоцците са притежавали европейден расов тип, е настъпилата промяна в употребата и промяната на основно значение на китайския йероглиф „Ху” 胡. първоначално се е употребявал за означаване на Сюнну, но по-късно така са обозначавани жителите на Средна Азия, които са европейци. (б.пр. в тази епоха на първите векове от н.е., с Ху се обозначават согдийците и изобщо ираноезичните народи в Средна Азия). Това показва че вероятно и Заху са били от същия (европейден) расов тип.

По отношение на начина им на живот (на Булоцците), „Чжоу шу” посочва, че те са познавали и земеделието. Разбира се тук трябва да се отдаде внимание и на тяхната частична китаизация (възпр. на китайския език, китайските обичаи, писменост и начин на живот), но също така трябва да кажем, че според данните на съвр. археология, и Сюнну и Европейските хуни за познавали земеделието.

Въпреки очевидните данни за някои елементи на уседнал начин на живот, разполагаме със солидни доказателства за това, че Булоцците са принадлежали основно към степния тип (номадска) култура. Изворите „Тан Хуйяо” (Основните институции на Тан), „Цзю Тан шу” (Старата история на династията Тан), и „Син Тан шу” (Нова история на династията Тан) определят музиката на Булоцци, като принадлежаща към Бей Ди (Beidi) или „Северните варвари”. Освен това, тя е посочена в една група с музикалната култура на народите Туйхуни и Сянби. А за последните два народа, алтайската принадлежност (б.пр.: древномонголската) е извън съмнение. Последно, (но не на последно място по значение), „Тан Хуйяо” и „Цзю Тан шу” отбелязват, че музиката им е от „типа на конните народи” който е бил популярен в Китай, по време на империята Тан. За това нещо пише и известния поет Бай Цзию, който има средноазиатски произход (подробно за него в гл.7 на тази книга), като отбелязва че „музиката на Булоцци се е отличавала от тази на Западните варвари и това е доказателство за тяхното номадско минало”.

За степният произход на Булоцците говорят и оскъдните езикови данни останали от техния език. Те показват алтайски и в частност тюркски произход. Питър Буудбърг посочва думите **kuli** – роб и **keye** – крепост. Също е посочена като дума от езика на Булоцците **weiya** (jwei-nga) – вид влаголюбиво дърво (“Таипин Хуаню цзи” 35,293) която може да се свърже с тюркското **yiyac** - дърво, дърво или храст. Буудбърг открива и един топоним **Kutuo**, от област в която са живели Булоцците, и я идентифицира с монголската дума **kuda** (б.пр.: в съвр. монг. **ХОДОО (khöödo)** – равнинна местност, степ). (Едуин Пулебленк повдигна съмнения относно твърдението, че водещите елементи в Сюнну, са алтайски по произход, виж по-долу). Към това трябва да се добави още една информация: В описанието на музиката на „трите северни варварски държави”, а именно Сянби (Xianbei), Туйхуни (Tuyuhun) и Булоцци (Buluoji), в „Цзю Тан шу” (29.1072) се посочва, че в техните песни се споменава много често титлата **kehan** или **qaghan**, и също така се споменава някакъв техен вожд наречен Булухуи (Boluohui) което е очевиден вариант на корена Булоцци (buluoji). Така научаваме, че владетелят на Булоцците е носил титлата **qaghan**. Тази титла е характерна за алтайските народи, въпреки че може и да не е собствено от алтайски произход.

За да обобщим, (Булоцците, или „Китайските българи” както ги нарича Буудбърг, изглежда са били племенна група, образувана от остатъците на конфедерацията Сюнну, които не са били по-късно абсорбирани и асимилирани от Сянбите (Xianbei), и очевидно са било от европейден расов тип. Тяхната култура и език, изглежда поне частично са били от алтайски произход.

Смесена раса или "размирници"?

Преди да се върнем към спорната идентификация на Буудбърг, който свързва Булоцзи и Българи и спорните етимологии на тези названия, трябва да разгледаме интригуващия въпрос, дали Булоцзи означава „смесена раса“.

Както беше посочено по-рано, Булоцзите не само са една от многото групи Заху (Zahu) появили в тази епоха, но също така то се превръща в обобщаващо название на окончателното сливането на тези племена.

Най-важният въпрос е какво е миналото на Заху? Заху (Zahu) се явява кратка форма на названието „За чжон ху“ (Za zhong hu), или Зачжон (Zazhong). Терминът „зачжон“ (zazhong) е имал двойно значение: „различни раси“ и „смесени раси“. Това двойно значение включва във себе си и противоречието между тях. Подобно различие не е учудващо, тъй като латинския корен (mixtum) на английската дума „miscellaneous“ означава „разни“ и същевременно означава „смесени“. Налице е и важно допълнение към този въпрос, отнасящ се и до типично „китайския“ феномен, да се влага във „варварските“ имена и обиден смисъл, както в средновековен, така и в съвр. смисъл. Например, в 505 г. Цуи Чи (463-508 г.) служител на династията Южна Лян (502-57 г.), написал писмо до Чен Бочжи, генерал на държавата Южна Хан, която по-рано е била част от земите на династията Туба-Вей. То се съдържа в „Лят шу“ (История на династията Лян, 20.314-15): „Затова аз знам, че, там където замръзва и росата, е място трудно за живеене дори на чуждите племена, е старата страна на Цзи (имперският род на династията Чжоу), но в Хан никога не са пребивавали тези „мелези“ (zazhong).

Очевидно е, че подобно пристрастие против „кръстосаните или смесени народи и раси“ и презрението към тях, е съществувало и в западната култура, и когато преди много десетилетия, Буудбърг разглежда този въпрос, един синолог от западен произход, изтъква своето мнение, че нито една, уважаваща себе си човешка общност, не би се нарекла „смесена раса“. (б.пр.: смятам за много вярно)

Но такива евроцентрични и синоцентрични заключения, не е задължително да са споделят и от другите, както древни така и съвр. групи, са смятали това за „непочтенно“. Пример за това е средновековната племенна група Тиефу (Tiefu) обитавала в северната част на Китай. В „Бей ши“ (История на Северните династии, 93.3062, също виж „Вей ши“ 95.2054) се казва: „На север, хората наричат с името Тиефу (Tiefu) тези, чийто баща е от Сюнну, а майката е от Сянби. И то се превърнало (от самосебе си) в название на народа“. С други думи, това е ясен случай, който ни показва как една северната група племена, приема за свое самоназвание дума, която означава „мелез“ роден от баща сюннуец и майка сянбийка. Освен това, е известен вожд Хелян Бобо (?-425 г.), чието племе основава династията Ся (Xia) (407-31 г.). По-късно, когато приема своето владетелско име „Хелян“ влага смисъла „(пряко) от небето“ (т.е. от божествен произход). Но въпреки синоцентричното описание в „Бей ши“ и „Вей ши“, което уточнява, че това е продиктувано от „неудобство“ свързано със значението на Тиефу, Хелян Бобо е заповядал на сподвижниците си, да запазят старото значение на името на техните родове, които са горди потомци на Сюнну и Сянби, и освен това, китайската транскрипция на Тиефа (Tiefu), озн. букв. „железен удар“, така че (Цзин шу 130.3206) „техните потомци са войни твърди като желязо“.

Повече от хилядолетие по-късно, и далече от Стара Евразия, възникнаха нови „смесени раси“ в Новия свят, когато първите европейски заселници, се смесили с туземците. И тогава възникват думи като „метис“ и „метиси“, означаващи хора със смесен, „кръстовасн“ произход, или мелези. Но това самоназвание няма обиден характер, а се използва за обозначаване на хората, родени от смесени в расово отношение бракове, в двете Америки и до ден днешен. Това понятие озн. „смесена раса“ е самоопределение на хора, и по своя смисъл е чуждо на китайско-европейската културна орбита.

Преди появата на Булоцзите и варварите Заху, по време на Северните династии, са използвани и по-ранни прецеденти аналогични на „заху” по значение. Например, в „Сангуочжи” (История на трите царства, или Троецарствието 16.512-13), е използван пълния и смислов аналог „чжу ху” (zhuhu) 諸胡 (различни варвари). Но в „Хоу Хан шу” (История на Новата (Младшата) династия Хан 76.2463) се споменава „зачжон ху цзи” (zazhong hu ji) (смесена варварската конница), или това е военна единица от представители на племенна група, по-късно идентифицирана като една от групите племена Заху (Zahu). Това показва, че Заху от времето на Северните династии, очевидно са същите тези „зачжон ху” и по всяка вероятност, трябва да се разбира като „смесени раси”.

Основателен пример в това отн. е личността на Ан Лушан, за който се знае че е роден от смесен брак на тюрк и согдийка (Цзю Тан шу, 104 0,3213. и 216.6916). В Цзю Тан шу, Ан е наречен „зачжон ху” т.е. от смесен произход, варварин от смесена раса, както го превежда Е.Пулейбланк. (Цзю Тан шу, 150а 5367).

Допълнително ще отбележа, че твърдението за знатния произход на Лю Юан от „чистокръвните” родове на Сюнну, е по-скоро съмнително. Твърдението, че родът на Лю някога е бил част от държавата на Южните Сюнну, изглежда достоверно, но от самото му име Туге (Tuge) или Сютуге (Xiutuge) (съкратено до Сюту / Xiutu), следва да е малко вероятно това да е „чистокръвен” или „коренен” род на Сюнну. Наречен е „зачжон” (zazhong) в „Хоу Хан шу” (76.2463), а по-късно - като групата Заху, като се уточнява че възникването и е резултат на постепенното етническа смесване, започнало след като Сянбите завладяват Сюнну, което води до разпадане на старите родове и формиране на нови, в резултат на това смесване поради сянбийския натиск.

Последното парче от пъзела е проникателното наблюдение на Тан Чанжу, който уточнява че „Булоцзи” се явява название на последния етап от смесването на „разните варвари” в едно цяло, цитирано по-горе.

Нека обобщим всички доказателства. Китайските данни, включително и за изявения европеиден расов тип на Булоцзите, напълно подкрепят идеята че това название означава „смесена раса”. В същото време, историческите извори съобщават, че Булоцзите, и като цяло Заху, са били постоянна заплаха за сигурността на династията Туба Вей, и нейните наследници: Северна Чжоу и Северна Ци, а империите Суй и наследилата я Тан, провеждат политика на „усмиряване” на Заху, които вдигат много бунтове и въстания срещу императорската власт. В епохата на ранната династия Тан, името Булоцзи се появява винаги във връзка с такива катаклизми. Вечният конфликт между Заху / Булоцзи от една страна, и Туба е нейните наследници, о отражение на старото съперничество между общностите Сюнну и Сянби. В този контекст, както изрично се твърди в „Чжоу шу” че племената Булоцзи са постоянни размирници в очите на владетелите от династията Туба Вей, и нейните наследници - Северните династии (Чжоу Ци), както и династиите обединили Китай – Суй и Тан.

Между другото, произлезлите по бащина линия от Сюнну а по майчина – от Сянби, родовете Тиефу, също по-рано имат подобна репутация. Те винаги са се бунтували срещу династията Туба и другите групи Сянби, а владетелят им Хелян Бобо дава ново тълкувание на името Тиефу, чрез промяна на посл. сричка на Тиефа, като „железен удар” което има заплашваща семантика спрямо враговете. Така че е налице изкушението да препишем определението „размирник” на племенна група определена като „смесена”.

Сюнну и етнонима “Ху” (胡)

Възниква въпросът, дали Булоцзите са преки потомци или “отделни родове”, последни остатъци, от някога могъщата общност от племена Сюнну. Така стигаме до вечния неразрешен въпрос, за етническата и езикова идентичност на Сюнну. Тази идентичност е останала и до

днес загадка, въпреки че са налице продължилите векове, мирни контакти и военни сблъсъци на двете династии Хан и техните наследници със загадъчните северни номади. Въпросът е, дали Сюнну са родствени с монголите, или с тюрките? Или нито едно от тези две твърдения е вярно?

Подобно на езикова идентичност на Туба, обсъдени в приложението на тази книга, основният проблем е, че разполагаме с твърде оскъдни езикови данни, при това предадени чрез записи с китайски йероглифи и през китайска (древнокитайска) транскрипция. Изследванията на този въпрос бяха започнати от японския учен Ширатори, в началото на ХХ в. и в крайна сметка се очертаха два най-вероятни отговори – древномонголска или древнотюркска принадлежност. Но и самия Ширатори се колебаеше между тези два отговора, без да даде окончателно мнение.

Тогава Ото Менхен-Хелфен, издига хипотезата, че империята на Сюнну съвпада с териториите обитавани от древните пракетски племена, предците на съвр. малка сибирска народност кети или остяки, живеещи по р.Енисей. Той предполага, че Сюнну са говорили на пракетски език. Малко по-късно Лайош Лигети пръв прави опит да се докаже кетската езикова принадлежност на Сюнну. Вероятно запознат с трудовете на Лигети, Едуйн Пулейбленк през 1963 г. доразвива тази теория, въз основа на езиковите данни известни за Сюнну и се опитва да докаже че те не са били алтайскоезични. Той предлага, че езикът на Сюнну, е принадлежал към Енисейската, или Кетска езикова група. Това предложение предизвиква особено внимание. Интересното в случая е че енисейските езици са родствени на тибето-китайското езиково семейство. Така въпросът за езиковата принадлежност на Сюнну, се завърта на 180°. Започва да се предполага и съществуването на древни пракитайско-сюннуйски езикови връзки, вкл. и относно гореспоменатия род Хелян, чийто наследници са оцелели в Китай и до нашето съвремие.

Във връзка с този трудноразрешим пъзел на древните сюнну-китайски отношения, възниква и въпроса за произхода и значението на думата “Ху” (胡) и еволюцията в нейното значение. В епохата на двете династии Хан, с “Ху” се наричат основно представителите на Сюнну (и членовете на тяхната конфедерация), за разлика от времената на по-късните Северни и Южни династии.

Например, в източниците от династията Цзин, се посочва че „Ху” е равносилно на определението “Бейди” (Северните варвари). Но по време на империята Тан, с “Ху” започват да се наричат основно жителите на Средна Азия или “Западните варвари”. Този въпрос е привлякъл вниманието на няколко видни учени. Но нито един от тях не е намерил задоволително обяснение, защо настъпва тази внезапна промяна в смисъла на йероглифа 胡.

Например, Ван Гуovej и Чен Чжонмян се опитват да обяснят двойно значение на 胡, като предполагат, че Сюнну до голяма степен са били общност от ираноезични, европейдни в расово отношение племена, като тяхното предположение влиза в противоречие с историческите и археологическите данни. Въпреки че произходът на Булоцците не може твърдо да се свърже със Сюнну, очевидно е че появата на различни групи “Ху” е свързано с разпада на общността Сюнну, поради засиления натиск на Сянбите и тяхното господство. Този процес е довел до появата на Заху и Булоцците, като техни последни представители. Този процес е сравнително добре документиран в китайските източници. Например, в “Цзин шу” (56.1533-34) се споменава, че “Ху” които се заселили в Бинчжоу (Bingzhou) 并州, всъщност са били Сюнну. А Бинчжоу е основната земя в която живеят булоцците, а Тан Чанжу и Лин Ган, цитират и други такива документиранни факти. (бел.пр.: Древната провинция Бинчжоу по време на Северните династии е обхващала югозападните райони на съвр. Шанси, а в епохата Тан достига и до средното течение на р.Фен)

Въпреки че не може да отговорим със сигурност на въпроса за етническата идентичност, реконструкцията на събитията и разпадането на общността Сюнну, неминуемо води до извода,

че основният и` компонент са били европейски елементи. За едно нещо до голяма степен сме сигурни, а именно че централноазиатските оазиси и градове-държави, обитавани от индоиранско население (б.пр.: основно тохарско!) дълго време са били в тесен контакт и под пряк контрол от Сюнну, дори са били десния фланг на степната империя. Някои от тях са показали непоклонителна лоялност към Сюнну, когато се засилва натиска на империята Хан на запад. О.Менхен-Хелфен посочва, че европейските елементи сред Сюнну се появяват и започват да се увеличават по време на династията Хан. Можем да заключим, с голяма доза вероятност, че крайният продукт от разпадането на степната империя на Сюнну, е появата на много европейски расово, но езиково алтаизирани племенни групи. Войнствените Ефталити, известни като "хуни" или "бели хуни", също представляват, може би някои от тези групи, които са мигрирали на запад, а Булоцките и другите племена Заху, са осанали назад (на изток). Заслужава да се отбележи, че както твърди "Суй шу" (84 1862 г.), дори тюрките в началото са известни също като произлезли от Заху.

Предполагам че Булоцките са тази липсваща връзка, която обяснява промяната на основно значение на наименованието "Ху", което е станало с появата на племената Заху в епохата на Северните династии. Удачен пример е трайно утвърденото приравняване на Булоцки към широко известните Шанху ("Планински варвари"). Второто име все още е популярно, най-малко до началото на епохата Тан (както се вижда, то се използва и в "Бей Ци-шу", която е била съставена по време на династията Тан, и твърдо използва "Шанху" като аналог на Булоцки).

Друг интересен случай е свързан с голямата битка на р.Талас. През 751 г. войските на империята Тан, водени от ген. Гао Сянчжи (кореец по произход) претърпели голямо поражение от арабите и съюзните им тюркски племена. В резултат на това много китайци попаднали в арабски плен, и били отведени в сърцето на арабската империя на Абасидите. Според Джозеф Нийдхъм (Joseph Needham) това е ускорило разпространението и предаването на китайските технологии и изобретения, като производството на хартия и др., чрез арабите, към останалата част от света. Един такъв пленник е Ду Хуан, който успял да се завърне в Китай, с кораб по море, и е записал своите преживявания по време на престоя си в страната на арабите. От него е известно че много китайци са работили в столицата на Абасидите Акула (Куфа). За съжаление мемоарите на Ду Хуан "Цзинсин цзи" / Jingxing dji (Пътни бележки), не са достигнали до наши дни, но части от тях са цитирани от неговия родственик Ду Ю, в енциклопедията „Тундянь“, където има следния пасаж („Тундянь“ 193.1041): "Аз пътувах по суша през много страни (от Централна Азия до столицата на Абасидите), но там живеяха само един вид Шанху (Планински варвари) изповядващи няколко различни религии". След като е прекарал много години в Западна и Средна Азия, Ду Хуан, несъмнено е бил запознат с културата и езиките на народите там. Като пример за това, са точните сведения които той дава за завладяването на Иран от арабите, сто години по-рано, които също са цитирани от Ду Ю и така се коригират старите представи в Китай са Сасанидска Персия. („Тундянь“ 193 1042).

В допълнение, той прави кратко но доста точно описание на трите основни религии, изповядващи се в региона. Ду е предал че населението на Хазария е тюркско, („Тундянь“ 139.1044), следователно, изборът на името Шанху (Shanhu) вместо стандартната формулировка "Ху", с която нарича ираноезичното население на Средна Азия е интересен. По мое мнение, определението на Ду, се позовава на расова и езикова основа и много вероятно отразява, ако не разцвета на булоцките, то най-малко наличието на много езиково тюркизиран ирански племенни групи в областта, което е съответствие с последвалата тюркизация на по-голямата част от Средна Азия.

В заключение може да се каже, че появата на Булоцки като родово име на племената Заху, не е резултат на някаква случайност. Както се вижда, еволюцията на Заху е свързана с нарастващия брой на европейските компоненти в бившите суннуйски родове, което е в резултат на продължаващото смесване между коренните Сюнну с останките от древното

индоевропейско население в Северен Китай и Централна Азия, и притока на нови групи “Ху” от запад (б.пр.: станало с разширяването на Сюнну), за относително кратък период от време. Това води и до промяна в първоначалното значение на понятието “Ху”. Този процес може да се смята за предвестник на тюркизацията в Централна Азия.

Паралели между Булоцците и Европейските българи

Предложението на Питър Буудбърг, че името Булоцци е сродно с етнонима “Българи” повдига два интересни въпроси. Първият е, разбира се доколко може да се вярва на това сравняване, и вторият е, дали двете етнически групи са свързани помежду си. От една страна, има оскъдни данни в подкрепа, особено на второто твърдение. От друга страна, има два интересни паралела между Булоцци и Българи, които могат да бъдат от полза в проучването на двете групи, дори и за да опровергават наличието на пряка връзка между тях.

Например на времето идеята за тъждеството на европейските хуни със Сюнну в китайските извори е получила голяма популярност, но не е имало пряко доказателство за това. Първ В.Хенинг, посочва че в документ написан със старото согдийско писмо, се споменава названието хwn (xūn), което е било приветствано като търсената от толкова време “пряка връзка”. Но Ото Менхен-Хелфен, скоро посочва че този факт е твърде проблематичен и не може да се използва като “окончателно доказателство”. (б.пр.: в случая това са хионите, хионитите а не Сюнну). Докато Иранистите са склонни да приемат заключението на Хенинг, Алтаистите продължават да го подценяват и разглеждат теорията, като все още недоказана.

Най-важният паралел между Булоцците и Българите е техния произход като потомци на Сюнну и Хуните. Връзката между Булоцците и Сюнну, е добре представена, тъй като изворите посочват че Булоцците са потомци на някои дори доминиращи родове в Сюнну. По същият начин, Българите се появяват в Европейската история с появата на европейските хуни. Налица се много европейски източници които приравняват европейските хуни с българите. (б.пр.: напълно погрешни изводи и тълкувания..., както и всичко до края на главата!!!)

Бълг. учен Д.Дечев, просто приема, че “Българи” е собственото название на потомците на Атиловите хуни, дадено им от гепидите и остготите. Съвременните изследвания също установиха че името “Ирник” от „Именика на българските владетели” е Ернах, най-малкият син на Атила. Гюла Немет тълкува тези древни податки, като преплитане на европейските хунски елементи с новопристигналите огурски тюркски групи. Най-малкото, хуно-българската връзка е много по-осезаема от хуно-сюннуйската идентификация Въпреки това, този паралел на практика опровергава наличието на пряка връзка между Булоцците и Българите, особено в случая, ако се приеме все още недоказаното хуно-сюннуйско уравнение. Така е, защото европейските хуни биха могли да бъдат само потомци на Северните Сюнну, докато Булоцците се явяват доказано, макар и по-вероятно частично, произхождащи от Южните Сюнну. В допълнение към първоначалните разлики, които са довели до окончателния им разкол, през 48 г., двата клона на Сюнну преминали във вековете, през коренно различни миграции, междуплеменни смесвания и еволюция, в различни части на континента Евразия, преди появата на Булоцците и Българите на историческата сцена.

Като втори паралел между Булоцците и Българите, може да се посочи смисъла или етимологията на двата етнонима. Вярно е, че в предложената от Буудберг логична връзка между Булоцци и Българи, липсват солидни езикови доказателства, поради което тя може да остане само като предположение. Но интригуваща прилика, може да се наблюдава в значението на двете имена. Това е спорен от гл.точка на етимологията въпрос. Според по-старото и единодушно прието становище на свър.наука, етнонимът “българи” идва от тюркското bulγa и означава “смесвам, размесвам”. Във връзка с разгледания първи паралел, Ото Менхен-Хелфен също стига до заключението, че европейските хуни са били “расово смесени”. Въпреки това,

бяхо предложени и алтернативни етимологии, напр. “бунтовници, смутители на реда”. Това предположение е възприето от Немет, който първоначално е склонен да приеме по-старата трактовка като “смесена раса”. Питър Голд също преминал към новото тълкуване “нарушители на реда”. Въпреки това, както беше изложено в текста по-рано, тези две доста различни интерпретации не е задължително да бъдат взаимно изключващи се, и в действителност могат взаимно да се допълват. Такъв е случая с Булоцзите в Китай, които са “смесена раса” и постоянно се проявяват като “размирници”. Освен това, около един век по-рано, “варварският” вожд Хелян Бобо, променя запис на племенното си име Тиефу, което означавало “от смесен Сюнну-Сянбийски произход” на Тиефа, което съгл. китайските йероглифи с които се пише, се тълкува като “железен удар”. И това е очевиден пример за двойствено значение на степен по произход етноним. Тези паралели не са пряка обосновка за някаква пряка връзка между Булоцзите и Българите. Въпреки това, могат да се посочат и податки, които говорят за възможни контакти между тях, настъпили в средновековен азиатски свят.

Арабският автор Ал Надим, пише че българите използвали писмо подобно на китайската или на манихейската писменост. Това е доста необикновена история която показва, че не винаги сведенията на Ал Надим могат да се приемат за надежини.

Обаче, българите са използвали дванадесетцикловия животински календар и този факт е извън всякакво съмнение, както това ясно се вижда от “Именика на българските владетели”. Тук не е мястото да се задълбочаваме в произхода на животното цикъл, но както посочвам в тази книга, последните археологически открития според Джери Норман, налице е безспорна австроазиатска връзка, в предаването на животинския циклов календар към Китай и степите.

Омелян Прицак отива още по-далеч и се опитва да идентифицира българския управленчески род Дуло от „Именика на българските владетели” с рода „Туге” от Южните Сюнну, чиято транскрипция той възпроизвежда като **d'o-klak*, а това е рода от който произлиза прародителя на Булоцзите ивето на които се пренася на цялата група Заху. (бел.пр.: Лю е принадлежал към рода Дугу (Dugu) 獨孤 = *doyo / dōkkō* – име на един от сяньбийските (Xianbei) родове, „Вей шу”, WS: 3013: = **doyoχun*) > Туге (Tuge) 屠各 = **toxay / dōkāk*, възстановката подсказва че по-вероятно името на родът/племето е било близко до съвр. монг. група **дагури** (от първон. тунгусомандж. пр.), а не с Дуло!).

„Използването на животинският цикъл от българите може да се дължи на принадлежността им към Огурските (Iг) езици”, според Джерард Клаусон), календар който днес се използва от много тюркски народи. Използването на този 12-год. животински цикъл е според Луи Базен е резултата на древно наследство.

Използването на този календар е типично за всички централноазиатски народи, като тюрки, тибетци, монголи и различните древни индо-ирански групи които са го използвали, са били в пряк контакт с китайския културния свят. Това е един от най-убедителните аргументи, които показват, че и заимстването на животинския календарен цикъл от българите, не е една екзотична особеност, а резултат от също такъв контакт.

Булоцзите са оказали и значително въздействие върху китайската история, както върху политическата, така и върху културната, въпреки че синоцентричния уклон на традиционната китайска историография, подценява този факт.

Един от красноречивите примери за това, е въстанието на „Шестте гарнизона” което в крайна сметка води до падането на империята Туба Вей. Неговият ръководител носи името Полюхан Балин. Това може да се разгледа като проява на стария антагонизъм между двете групи Сянби и Сюнну, още от времето когато се сменят господарите на степта, и Сянбите вземат надмощие над Сюнну.

Освен политическото влияние на Булоцзите, те са оказали и значимо въздействие върху културното и религиозното наследство на Китай. Например, може би една от на най-известните

фигури свързана с будисткия пещерен храм в Дунхуан, е будисткия монах Лю Сахе, чийто произход е от Булоцзите. Също много забележителна личност е Лю Фаян, който е автор на единствения и най-важния исторически трактат върху китайската фонология, наречен „Цзиеюн” (ритми и тонове). Китайският учен Чен Юан пише че Лю Фаян е от сяnbийски произход, без да признае че, родът Лю произлиза не от Сяnbите а от Булоцзите. Дори и днес, човек не може да не се учуди от големите постижения, на една такава „варварска” група в средновековен Китай.

компютърен превод от англ.: Живко Войников